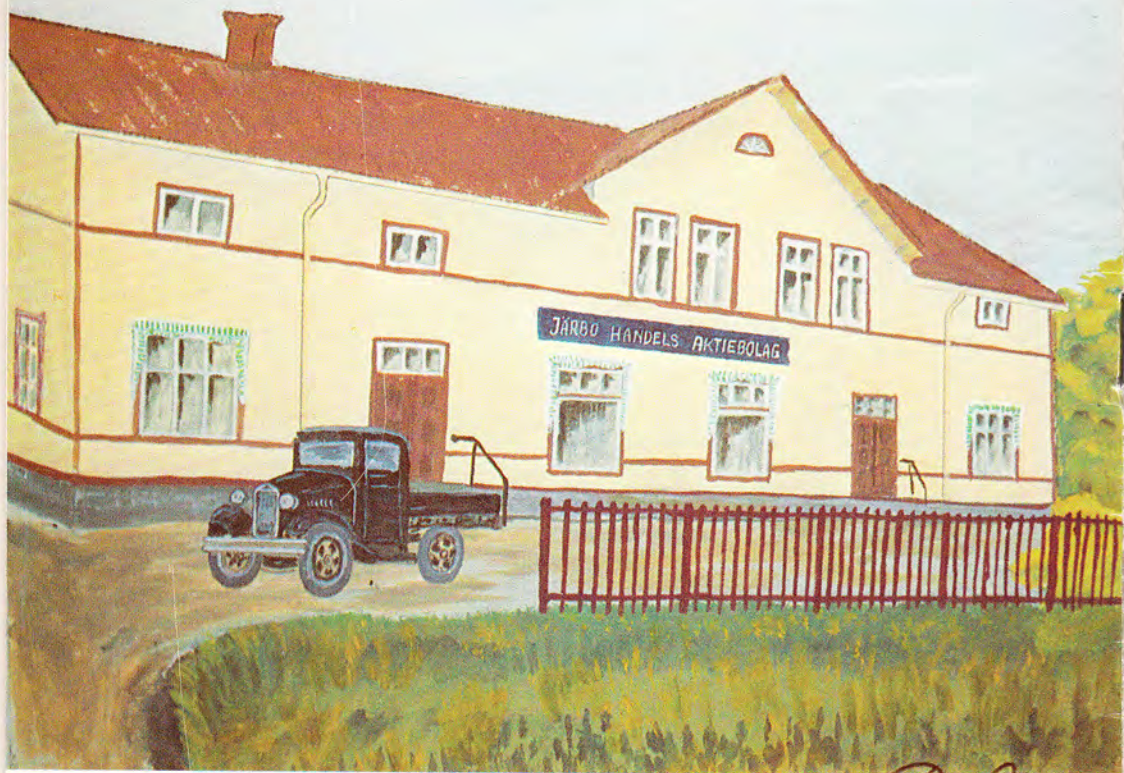

Jubileumsskrift

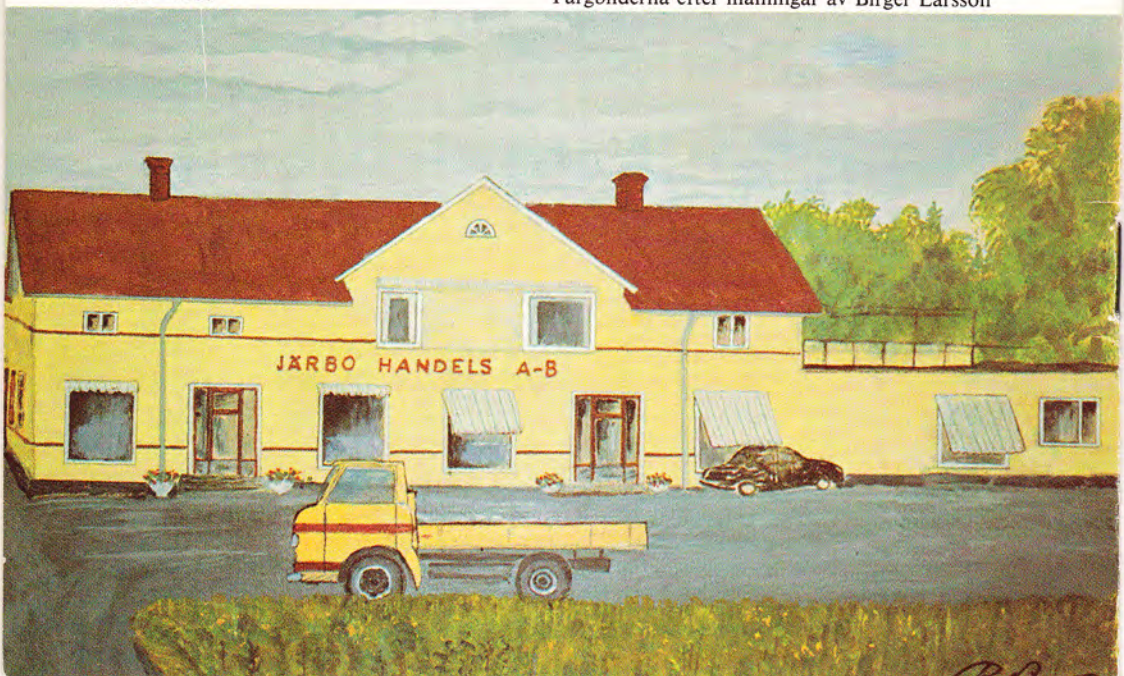
Järbo Handels Aktiebolag
1883-1983

1920—1930

1950—1960

Färgbilderna efter målningar av Birger Larsson

Affärsverksamhet i äldre tid

Intresset för affärsverksamhet har varit olika i skilda delar av landet. I Hälsingland utgjorde linodlingen en viktig näringsgren och många av invånarna var en stor del av året ute på resor för att avyttra de linnevaror som tillverkats därhemma. Västgötarna från "Knallebygden", dalmasar och -kullor är särskilt kända för sin gårdfarihandel. Enligt en landshövdingeberättelse från förra delen av 1800-talet var allmogen i Gästrikland föga intresserad av handel utanför provinsens gränser. I flera av socknarna var järnhanteringen mycket viktig och stångjärnet avyttrades i Gävle. I samband med dessa frakter köpte man de förnödenheter som ej framställdes vid den egna gården. Av bevarade kontraböcker framgår att för cirka 175 år sedan tog man ut råg, korn, sill, salt, malt, linfrö och ibland tobak.

Först med näringsfrihetens genomförande började handelsbodas inrättas mera allmänt på landsbygden. I de folkrikaste byarna i Järbo, Ytter- och Överbyn, liksom i närheten av kyrkan var det flera som etablerade sig som handlare.

Hushållsförening

Inspirerade av försök på andra håll samlades några intresserade personer i Järbo den 26 maj 1883 för att samtala om bildandet av en hushållsförening. Protokollat berättar: "Då det är en gifven sak som vi alla känna att lifsförnödenheterna genom flera mellanhänder blir mer än skäligt fördyrade så har vi i dag den 26 maj vid sammanträde beslutat att bilda en hushålls- eller konsumtionsförening för att derigenom söka erhålla våra förnödenheter till så billigt pris som möjligt."

I den första styrelsen invaldes Johan Lindfors, Per Lindström, Jöns Ersson, Per Hjelm, L P Norén och Olof Jacobsson. Till sekreterare och kassör utsågs Per Lindström. Att sammanträdet var förberett framgår av att redan nu antogs stadgar, ur vilka här följer några utdrag:

”§ 1 Beslöts att föreningen från denna dag skall anses börjad, och att vid allment sammanträde som bör hållas sista lördagen i hvarje månad kl 6 e m skall afgöras utaf föreningen gemensamt, hvilka som få inträda i föreningen eller icke.

§ 2 Att ingen får erhålla några varor, förrän han är inskrifven, och står vi alla gemensamt i ansvar för den risk som genom möjliga förluster kan uppkomma.

§ 3 Bör hvad som reqvireras vid sammanträde betalas vid det näst påföljande, och bör då de som möjligen ej kunna betala, vara skyldiga att till föreningens föreståndare lemna laglig skuldförbindelse med derå löpande 6% ränta . . .

§ 4 Bör tomsäckar återlemnas inom 6 dagar, i annat fall den som brister med återlemning betala den frakt som kan falla å densamma.

§ 5 Skall väljas 6 ledamöter för 6 Månader, som bör utgöra styrelsen, och skall åligga två af dem att vara närvarande vid hvarje utdelning af varor och granska räkningarne för hvarje månad och sinsemellan utvälja en som uppbär liqid samt reqvirerar varor . . .

§ 6 Om någon ändring i stadgarne bör vidtagas står hvar och en fritt att derom anmäla vid sammanträde. Och utgöres föreningen af de personer som härpå egenhändigt undertecknad sina namn.”

Inträdesavgiften var 50 öre men höjdes 1886 till 5 kr. Första året anslöt sig till föreningen 73 medlemmar hemmahörande i kringliggande byar från Ytterbyn i söder till Nordanå och Kalltjärn i norr. Följande år tillkom medlemmar även från Kungsfors och Norrby.

Varusortimenten var vid första utlämningen salt, rågmjöl, rågsikt, vetemjöl, ärtmjöl, korngryn, malt, ärter, såpa, strömming, fläsk, risgryn, kaffe, socker, bönor, sirup, sviskon, russin, snus och tvål men utökades mot årets slut med sill, sekunda och prima risgryn, bröd, kryddor, fisk (lutfisk), Ljunglöfs och Rettigs snus, lampglas och almanackor. Vid denna första varuutdelning den 9 juni deltog 68 personer och omsättningen var 860:63 kr, i medeltal 13:66 kr. Största inköpet var 63:46 kr och minsta 27 öre.

Lädervaror såldes vid denna tid ej blott till skomakare utan till många andra. Den 1 dec. 1883 förekom en särskild läderutdelning och sortimenten tycks ha varit betydande, så fanns svartläder, bukläder, svenskt och amerikanskt läder, skogarn, stift, skrällor m m. 25 personer köpte för sammanlagt 313:90 kr. Största uttaget gjorde P Berglund, Överbyn för 83:64 kr.

Vid sammanträdet 29 dec. 1883 omvaldes i styrelsen Per Lindström, och Johan Lindfors samt nyvaldes L O Jäderblom, Smalåsen, P E Nordin, Finnäs, Anders Berggren, Kådfallet och Sven Backman, Överbyn. Vid detta tillfälle bestämdes att en av ledamöterna Lindfors, Backman eller Nordin skulle vara närvarande vid varje utvägning av varor mot en dagspenning av kr 1:50. Varornas forslande från stationen utfördes av dem som hade hästar och övriga fick biträda vid av- och pålastning.

För delning och utvägning av varor bestämdes nu 1:a och 3:e lördagen i varje månad. 50 kr blev det högsta belopp man kunde få ut varor för varje månad. Till personer som ägde styrelsens förtroende kunde dock varor utlämnas till högre värde. Antalet medlemmar skulle begränsas till 100.

Varuutdelningen skedde första året i en Per Lindström tillhörig snickeriverkstad men denna blev snart otillräcklig och beslut fattades om uppförande av en magasinsbyggnad på Djupdals gemensamma sandtag. Varje medlem skulle bidra med 1 kr. I övrigt betalades ett mandagsverke med 1:50 kr och ett hästdagsverke med 3 kr. Byggnadskommittén utgjordes av J Lindfors, Lars Ersson, Djupdal och snickaren Hans Hedberg, den sistnämnde som förman för bygget. Intredningen av magasinet utfördes under hösten 1884, då undertak lades in, kontoret försågs med värme — en kamin av gjutjärn vars rökledning drogs genom väggen. Magasinet brandförsäkrades för 500 och varulagret för 3000 kr. Efter nybyggnaden åtog sig Lindström att hålla öppet tisdag—lördag mot en avlöning av 2% på omsättningen. På överblivet byggdmaterial samt en del tomfat ordnades auktion, vilken inbringade 24:20 kr.

Medlemsstocken växte stadigt och den uppsatta gränsen 100 medlemmar kunde ej hållas. Redan efter ett år var man därför redo att omarbета stadgarna, som i sitt nya skick antogs 5 jan. 1885. Omsättningen under tiden 1/7—31/12 1885 utgjorde 17.013:67.

Prishöjningar var aktuella även denna tid och i sept. 1884 beslutades att priset på mjöl som vägs ut skulle höjas med 8 öre per lispund och med 5 öre vid försäljning av hel säck. Socker höjdes med 4 öre skålpundet och kaffe med 2 öre.

I många hem var bristen på kontanter stor, varför beslut fattades 1885 att smör skulle mottas i affären viss dag i månaden och från 1887 även ben. Dessa senare betalades med 40 öre lispundet och maldes till benmjöl. Från 1885 finns några smörlistor bevarade, vilka visar att den 12 aug. inlämnades smör av 21 bönder med tillsammans 395 skålpund 35 ort. I stället levererades varor till ett värde av 237:21 kr, vilket motsvarar 60 öre per skålpund eller 1:41 per kg. Olof Pihl kom med 3 byttor (45,4 skålp.) men minst hade Carl Nordström med 3,1 skålp. Under hösten minskade leveranserna, vilket ju bekräftar att det var sommartid man fick största avkastningen av sina kor. Till och med 3 dec. hade inkommit smör för 792:29 kr. Största posten hade Per Persson i Kalltjärn den 26 aug. med 51,6 skålp.

Enligt en odaterad uppgift betalade O Israelsson i Gävle smöret med 72 öre skålpundet jämte frakt, vid ett annat tillfälle 75 öre.

Även andra varor kunde lämnas, så kom smederna A Fahlén och A Berggren i nov. och dec. 1885 med hästskor för 262 respektive 135 kr. Vid andra tillfällen inkom nöthår och näver. Ett årtionde senare beslutade styrelsen att köpa in mas-saved, och kontrakt uppgjordes med Mackmyra Sulfit AB om leverans dit av 500 m³. Samtidigt tog man även emot trävaror.

Uttaget av varor varierade naturligtvis betydligt mellan de olika medlemmarna, från några kronor till drygt 500 under 1885, då de mest detaljerade förteckningarna finns bevarade. Som exempel kan nämnas skomakaren Olof Hjelm, som under året handlade för 194:21 kr.

I takt med stigande omsättning visade sig magasinet vara för trångt och olämpligt för åtskilliga varor, varför en ombyggnad blev aktuell 1885. Av Jan Vinge inköptes en lada för 65 kr, som inreddes till handelslokal, den gamla byggnaden blev kontor och packbod. Arbetet utfördes på gångled och som förman för bygget tjänstgjorde Jan Vinge mot en avlöning av 1:65 kr per dag. De kontanta medel som er-

fordrades uttogs på motböckerna när arbetet var färdigt. Sortimentet ökades under de följande åren, så att 1888 fanns i stort sett allt som behövdes i ett hushåll, förutom matvaror, kläder, tyger, porslin, grytor, färger, pligg, läder, griffeltavlor, katekes, för att nämna något. Enligt inventarium vid årets slut var lagret värt 9.066:52 kr.

Problem tillstötte emellertid och ur protokollet 26 mars 1888 anföres: "Med anledning av att Föreningen blivit stämd för oloflig handel, så beslöts att ingen medlem som ej är personligen känd eger rätt att få några varor förrän han förevisat sin motbok, samt att medlem som utlånar sin motbok till utomstående eller om föreståndaren utlemnar varor till någon som ej är personligen känd och icke förevisat motbok, böra de ansvara för den risk som deraf kan förekomma."

30 juli 1888: "Eftersom Föreningen nu blifvit ålagd med skatt och författningarne blifvit sådana att man icke ens får utdela varor inom föreningen med mindre än att hafva vigter och wågar lagligt justerade, och dessutom att man ständigt stode i fara att blifva bötfälld för oloflig handel med mera, så beslöts att så fort möjligt söka handelsrättighet och skulle den tills vidare sökas i föreståndarens P Lindströms namn. Inga varor skulle få utlemnas på kredit åt personer som icke är delegare i Föreningen utan skall dessa betala kontant. Att justera detta protokoll valdes P Liebenholtz och A Jansson i Vreten."

Aktiebolag bildas

Vid slutet av år 1888 kom frågan om föreningens ombildande till aktiebolag upp till debatt och 14 jan. 1889 tillsattes en kommitté bestående av Sven Backman, Anders Jansson, Vreten, Gustav Sjöström, Kungsfors, Anders Nord och Per Lindström med uppdrag att utarbета förslag till stadgar för bolaget. Redan till sammanträdet 31 aug. samma år antogs de nya stadgarna, som omfattade 26 paragrafer, varur några citat följer:

§ 1 Bolaget som benämnes Järbo Handelsförenings Aktiebolag är grundat på aktier med begränsad ansvarighet i enlighet med Kongl förordningen angående aktiebolag den 6 okt. 1848 och har till ändamål att idka handel vid Djupdal inom Järbo socken af Gefleborgs län samt att genom införande af handel företrädesvis mot kontant betalning och beredande af besparingar för delegarne verka för desas förkofran så väl i ekonomiskt som sedligt afseende . .

§ 2 Med förpliktelse att iakttaga hvad i denna bolagsordning stadgar är hvarje inom Järbo välfrejdad myndig person berättigad att efter anmälan hos styrelsen vinna inträde i bolaget . . .

§ 3 Bolaget är grundat på aktier ställda till viss man och lydande hvarje aktie å tio kronor . . . Bolagets aktiekapital skall utgöra minst 5 000 kronor och högst 15 000 kronor . . .

§ 9 . . . Sedan 5% af nettovinsten afsatts till Reservfonden, för hvarje aktie utdelas 6% å aktiebeloppet, skolande återstående vinsten fördelas mellan hvarje aktieegare i förhållande till delegares inköp i bolagets bod under året, dock med villkor att inköp för minst 100 kr gjorts under sagde tid. För utrönande af den summa, för hvilken delegare under året i bolagets bod handlat, erhåller han vid hvarje inköp af minst 1 kr ett qvitto å beloppet. Dessa sålunda erhållna qvitton skola hvarje fjortonde dag inlämnas till handelsföreståndaren . . .

Den 10 okt. 1891 upphörde hushållsföreningen och den nya firman benämndes Järbo Handelsaktiebolag.

Ett stort problem under många år var utestående fordringar. Vid 1888 års slut uppgick dessa till 15 293:35 kr fördelade på 162 kunder. Samtidigt var leverantörs-skulderna 17 586:70 kr. Vid flera styrelsesammanträden var de utestående fordringarna föremål för diskussion och Per Lindström ålades att indriva dessa eller skaffa full säkerhet genom revers och borgen. En del lämnades till indrivning. För att bevaka bolagets fordran inropades 1903 en egendom i Norrby, vilken sedan utbjöds till försäljning för 1 200 kr. Som ombud anlätades ofta klockaren Lars Oldberg, som 1905 tillerkändes ett arvode av 40 kr för inventering och skrivning i flera år. För att uppmuntra till kontanthandel bestämdes 1894 att 2% kassarabatt skulle lämnas till den som betalade kontant.

Transporterna från järnvägsstationen kunde i längden ej utföras av medlemmarna gratis utan utbjöds 1889 på entreprenadauktion, varvid A G Forsberg i Överbyn åtog sig körningen för 25 öre lasset. På kallelse av föreståndaren skulle denne genast verkställa transporterna. Ett lass fick inte innehålla mindre än 700—800 kg. Efter något år övertog Olof Sundgren i Djupdal denna syssla och fortsatte till 1913, då August Jerner avlöste honom. Priset hade då stigit till 35 öre och höjdes 1915 till 45 öre. Till filialen i Kvarnåker fraktades varorna för 75 öre per lass.

Behovet av större lokaler gjorde sig allt mera gällande och 1890 byggdes källare och packbod för en kostnad av 359 kr. Murningsarbetet utfördes av C E Nordqvist och snickerierna av H Svan. Butiken utvidgades 1897 enligt ett förslag uppgjort av Frids Erik Ersson och Mickels Olof Persson för den blygsamma summan av 267 kr. År 1896 uppsatte Erik Larsson, Djupdal, ett färdstall, där kunderna fick ställa in sina hästar. Som ersättning begärde han endast att få tillvarata eventuell gödsel.

År 1908 skedde en fullständig ombyggnad, "vadan tillräckligt utrymme beretts för den i stark utveckling stadda affären." Arbetet utfördes av AB Järbo Snickerifabrik och kostnaden blev 10 910 kr. Den nya byggnaden bestod av "ett större magasin, packbod, rymlig och trevlig butik med kontor samt en bostadslägenhet om 2 rum och kök varjämte över det hela är en stor och rymlig vind."

Redan 1891 började frågan om telefon diskuteras, ty då fanns i Ovansjö en telefonförening. Det dröjde dock till 1898 innan man var färdig för beslut. Telefonbolaget byggde ledning och satte in skåp mot en kostnad av 100 kr per km från växelstationen, 50 kr i inträde samt 50 kr i årlig avgift. Abonnenterna skulle dessutom avlöna föreståndaren för växelstationen samt hålla stolpar för ledningen. Stämman ansåg det hela dyrbart men "nyttan för handelns bedrivande uppvägsde kostnaden."

Att någon styrelsemedlem skulle närvara vid utvägningarna visade sig i längden olämpligt, och Per Lindström fick på sin lön 2% av försäljningssumman hålla erforderliga biträden. Dessutom skulle han ombesörja alla inköp och föra räkenskaper. Som bodbetjänt kom sonen Erik Lindström tidigt in i bilden, och från styrelseprotokollet 8 jan. 1898 anföres: "Som Erik Lindström gjort sig känd såsom höflig, redig och kvick i handeln och i följd häraf af allmänheten gjort sig älskad och omtyckt, beslöts att såsom uppmuntran till nämnde E Lindström överlämna ett guldur af minst 50 kronors värde."

Det började med en tunna sill 1983

Byggnaden uppförd i etapper från början av 1880-talet fram till 1920

Erik Lindström var därför väl insatt i affärens skötsel, när han 1909 efterträdde fadern som föreståndare och ledde verksamheten till sin död 1945. Med aldrig sinande plikt känsla skötte han företaget, och mycket av kontorsarbetet fick han utföra sedan den övriga personalen slutat för dagen eller innan den anlant på morgonen. År 1909 nämns för första gången i protokollet en fixerad lön till föreståndaren, 4 000 kr per år jämte bostad, ved och lyse, men då skulle han bekosta samtliga biträden såväl i huvudaffären som i filialen. Det är först några år senare som avlöningen till biträdena kopplas bort från föreståndarens lön.

De besvärliga tiderna efter första världskriget satte även här sina spår. År 1922 erhöll Järbo kommun 2 000 kr för att bekämpa arbetslösheten samtidigt som föreståndarens och biträdenas löner sänktes. I början av 1930-talet var förhållandena likartade och kommunen fick disponera vad som var kvar av det 1922 beviljade anslaget. En ytterligare reducering av lönerna företogs. Snart vände dock trenden och ersättningen till personalen kunde höjas. Aktiekapitalet ökades 1933 med 20 000 kr genom att 400 gratisaktier gavs ut till tidigare aktieägare. Medel till detta togs från dispositionsfonden.

Till olika kulturella och humanitära ändamål har under åren lämnats åtskilliga bidrag, så har Järbo folkbibliotek, föreläsningssällskapet, idrottsföreningar m fl erhållit ekonomisk hjälp, och så sker fortfarande. Tidigare fanns en skötselvärdhetsfond, varur understöd kunde utgå till behövande. Så utbetalades en gång 250 kr till en person som drabbats hårt av eldsvåda. Personalens arbetsförhållanden har naturligtvis ändrats betydligt under åren. Från början gällde ingen bestämd stängningstid, men 1906 sattes den till klockan 20.00, 1912 till 19.30, 1918 till 18.30 och 1931 till 18.00. År 1939 då 48 timmars arbetsvecka infördes blev tiderna kl 9.00—18.00, lördagar 9.00—15.00 med en timmes middagsstängning kl 12.30—13.30. Den senare infördes 1935. För närvarande är tiderna 9.00—19.00, lördagar 9.00—15.00.

År 1938 träffades ettårigt avtal med personalen angående avlöning och andra förmåner. 1940 anslöt sig personalen till Svenska Handelsarbetareförbundet, varefter uppgörelse skedde att gälla från 1 juli 1940 ett år framåt. Från och med 1928 genomfördes semester med 8 arbetsdagar och 1936 erhöll alla med minst 4 anställningsår 10 semesterdagar, övriga 8 dagar. År 1940 bildades Järbo Handelsaktiebolags Pensionsanstalt och till densamma avsattes första året 40 000 kr.

Filialer

Från kunder i de mera perifera byarna framfördes tidigt önskemål om öppnande av filialer. Från nyåret 1892 hyrdes nedre våningen i en gård tillhörig handlande Anders Jönsson i *Kvarnåker*, där försäljning pågick några år. Från denna lokal blev man uppsagd 1894, varefter planer på nybyggnad började diskuteras, och en kommitté tillsattes med uppgift att anskaffa tomt och ritningar. I sammanhanget nämns även Överbyn som lämplig plats. Först 1899 var man färdig och mark inköptes vid mejeriet i *Kvarnåker* av Erik Ersson nr 12. För uppförande av själva stommen erhöll Nils Sundgren 269 kr och inredningen gick till 190 kr. År 1900 var lokalen färdig att tas i bruk.

På Smalåsen gjordes ett kort försök med affär i en lokal tillhörig Alin, men när gården tydligen övergick till annan ägare och hyran höjdes upphörde verksamheten 1 jan. 1896. Öppnande av filial i Norrby eller Kungsfors var även föremål för överläggning men ledde ej till något resultat.

Som biträde i Kvarnåker tjänstgjorde från början Karolina Lindström och vid förfall för henne Johanna Lindström. Den senare blev en av trotjänarna inom Handelsbolaget och kom bl a att förestå manufakturavdelningen i huvudaffären. Under årens lopp har åtskilliga föreståndare tjänstgjort i Kvarnåker längre eller kortare tid. Här kan nämnas Anna Hjelm, Erik Backman, Harry Broberg, Fridlöf Jäderberg. Omsättningen ökade så att från 1909 extra arbetskraft fick anställas 2 dagar i veckan samt före de stora helgerna, sammanlagt 125 dagar per år. Ersättningen var då 1:25 kr om dagen. Det dröjde dock ej länge förrän det blev ett heltidsanställt biträde.

Redan 1906 intallerades elektriskt ljus i filialen, det blev 4 ljuspunkter mot en årsavgift på 21 kr. Tillgången på ström var dock så begränsad att endast 2 lampor fick lysa samtidigt. Huvudaffären fick elektrisk ström 1914. År 1913 skedde en tillbyggnad av filialen och 1924 ordnades en bostadslägenhet i övre våningen. Även 1934 utfördes reparationer och ombyggnader för c:a 10 000 kr.

När Forsström 1931 planerade att lägga ned affären i *Kungsberg*, erbjöd han den till Järbo Handels AB, som beslutade att inköpa densamma. Byggnaden var gammal och nedsliten, varför det blev aktuellt med ett nybygge, som var färdigt 1938. Som föreståndare tjänstgjorde Edvard Larsson med Hilda Juhlander som biträde. Allt eftersom yllefabriken utvecklades till ortens största industri ökades även befolkningen i *Finnäs*, varför behov av en filial gjorde sig gällande. Beslut fattades 1936 och följande år den 11 maj kunde affären öppnas med Gösta Florell som föreståndare. I början av 1950-talet diskuterades möjligheterna att där ordna en charkuteriavdelning, en ombyggnad skedde och 1955 stod den färdig. Bertil Lenander anställdes som charkuterist.

Erik Lindström

Nils Lindström

Paul Nord

Paul Hyttmark

1938 ett märkesår

År 1938 blev ett märkesår i bolagets historia, enär omsättningen då översteg 1 milj kr. På de olika enheterna fördelar den sig på följande sätt: huvudaffären 629 091:36 kr, filialen i Kvarnåker 159 835:09 kr, filialen i Finnäs 138 453:20 kr och filialen i Kungsberg 125 872:64 kr, summa 1 053 252:29 kr med en vinst av 32 886:38 kr. Som erkänsla för det goda resultatet erhöll all personal en extra ersättning följande år.

Centralisering

När Järbo centrum mer kom att flyttas till Kungsforsvägen, där post och banker etablerat sig, planerade Handelsbolaget att där inrätta en speceriaffär i den av kommunen uppförda byggnaden. Så blev ej fallet utan dit flyttades 1957 manufakturavdelningen med Dagny Hultin som föreståndare.

Vid Erik Lindströms frånfalle övertog Nils Lindström platsen som handelsföreståndare och innehade den till och med 1954. Paul Nord återkom då som föreståndare eller verkställande direktör till Handelsbolaget, där han 1920 började som springpojke med en lön av 50 kr i månaden. År 1939 var han förste man i järn- och manufakturavdelningen men slutade för att starta egen affär på annan ort.

Tidsläget var nu annorlunda, priskonkurrensen större, marginalerna mindre och högre omkostnader, speciellt lönerna steg. Splittringen på flera enheter med många anställda var ett problem. Genom bilismens framväxt blev kunderna inte längre så beroende av byns affär. I filialerna sjönk omsättningen och trots personalindragningar blev de inte lönande. Filialen i Kungsberg hyrdes ut från 1 juni 1955 till Edvard Larsson, som dock lade ned verksamheten 1964, varefter fastigheten såldes.

Paul Nord insåg att det var lämpligt att satsa på en affär vid Kungsforsvägen och 1961 inköptes Järbo Mjök & Speceriaffär av konkursboet och omändrades till självbetjäningbutik. Samtidigt lades Bengts Livsmedelsaffär liksom Julle Lindfors Speceri ned, lagren förvärvades av Handelsbolaget och ägarna erhöll anställning, Bengt Persson som föreståndare i Centrumbutiken och Julle Lindfors att köra varubussen. Denna hade inköpts samma år för att betjäna ytterområdena. Sedan följde förändringarna slag i slag. Filialen i Kvarnåker lades ned 1 juni 1962 och fastigheten avyttrades. Återbäringen, som tillämpats ända från starten, slopades 1963 på alla specier och 1965 på järn- och manufakturvaror. Hur reagerade då kunderna på detta? Endast i Finnäs märktes en nedgång i försäljningen.

Den nya Centrumbutiken byggdes ut och dit flyttades 1964 speceriaffären, manufakturavdelningen och efter ytterligare ombyggnad 1970 specialavdelningen med husgeråd, glas och porslin. Filialen i Finnäs lades ned 1 mars 1973. Järn- och manufakturavdelningen såldes 1971 till Alf Jonsson, som drev Järbo Järn & Färg till 1974, då Handelsbolaget åter övertog densamma, sålde ut det mesta av lagret och överförde resten till nya affären. Följande år såldes den ursprungliga butiken, som sedan blivit auktionshall. Därmed var en epok i Handelsbolagets historia slut.

Till Centrumaffären kom Paul Hyttmark som föreståndare för speceriaffären 1964 och blev 1 okt 1974 verkställande direktör. En omfattande om- och tillbyggnad skedde 1981—82 och en i stort sett helt ny affär kunde invigas i maj 1982. Kostnaden var med inventarier c:a 3.2 milj kr men så har Järbo nu fått en ändamålsenlig och modern affär. Att den blivit uppskattad av allmänheten framgår av

att omsättningen under redovisningsåret 1/9 1982—31/8 1983 stigit till 16.4 milj kr, en ökning sedan föregående år med 2.4 milj, en omsättningsökning med 17% och en volymökning med 6%. Detta resultat har uppnåtts tack vare en driftig, ansvarskännande ledning och personal.

I det föregående har en del av alla de som varit i handelsbolagets tjänst under gångna åren blivit nämnda och här följer ytterligare några som haft anställning en längre tid. Sigvard Berglund, Olga Dahlgren, Erik Eriksson, Alvar Fahlén, Ahle Hedlund, Anders Jerner, Bror Jerner, Anna Lisa Jerner, Ingrid Jerner, Henry Jerner, Edvin Liebenholtz, Arvid Larsson (kontoret), Birger Larsson, Börje Lindstedt, Nils Olsson (chaufför), Evald Zakrisson, Lennart Åkerlund.

Nuvarande personal: VD Paul Hyttmark, färskvaruchef Leif Eklund, kassa Ellinor Lifh, Ingrid Hansson, Anja Olsson, kontor Anna-Greta Jäderberg, Birgitta Edwards-son, chark Berit Furberg, Gunilla Eklund, Anna-Lisa Thor, textil Sirkka Hagström, Doris Zakrisson, special Tyra Jakobsson, Kristina Eriksson, biträden Agneta Andersson, Anita Brolin, Barbro Wirén, Aina Åsblom, Inger Olsson, chaufför Inga-Lena Olsson, lokalvårdare Monica Eriksson, Margareta Modig.

1 lispund = 8,5 kg 1 skålpund = 425 g

Styrelsens ordförande

Anders Jansson	1890—1892	Emil Florell	1921—1931
L P Norén	1893—1896	Erik Larsson	1932—1933
Lars Oldberg	1897—1904	August Berggren	1932—1952
Anders Nord	1905—1909	Zakris Olsson	
Erik Larsson	1910	Gunnar Larsson	1953—1954
P E Persson	1911	Nils Persson	
E G Berg	1912—1914	Erik Eriksson	1955—1982
Erik Larsson	1915—1916	Bror Olsson	1983—
P E Persson	1917—1920		

Omsättning

År	Kronor	År	Kronor
1886 (1/1—31/9)	30.832	1945	1.605.129
1890	55.071	1950	1.929.848
1900	107.168	1960	2.786.000
1905	152.802	1965	3.813.340
1910	193.595	1970	4.947.600
1915	290.533	1975	6.473.000
1925	481.609	1980	9.520.909
1930	602.578	1983 (1/9 1982—	
1935	719.834	31/8 1983)k	16.400.000
1940	1.165.953		